

# ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ -ΤΑ ΚΡΥΜΜΕΝΑ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Αναμφίβολα τα Ζαγοροχώρια κατέχουν μια ξεχωριστή θέση στην ευρύτερη περιοχή της Ηπείρου τόσο για την γραφικότητα και την φυσική ομορφιά τους ,όσο και για το παραδοσιακό τους χρώμα. Σκαρφαλωμένα στις πλαγιές της οροσειράς της Πίνδου ατενίζουν τον απέραντο γαλανό ουρανό. Ο τόπος με τα 46 παραδοσιακά πετρόχτιστα χωριά ,όπου βρίσκουν καταφύγιο μερικά από τα σημαντικότερα και σπάνια είδη του ζωικού βασιλείου, όπως η αρκούδα το ζαρκάδι ο λύκος κ.α., αποτελεί για πολλούς πόλο έλξης και ιδανικό μέρος για ανθρώπους που αγαπούν την ηρεμία και την παράδοση.

Η λέξη Ζαγόρι πρωτοεμφανίστηκε σε έγγραφο το 1321 και σημαίνει στα τούρκικα πίσω-πέρα από τα βουνά. Η περιοχή του Ζαγορίου έχει έκταση 1000 τετρ. Χ.λ.μ. και χωρίζεται στο δυτικό ,ανατολικό και κεντρικό Ζαγόρι. Κάνοντας μια ιστορική αναδρομή θα αναφέρουμε ότι κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας και συγκεκριμένα το 1431 τουρκικά στρατεύματα με επικεφαλής τον Σενίν Πασά επιτέθηκαν στους κατοίκους του ανατολικού Ζαγορίου. Η μάχη είχε ως αποτέλεσμα την ήττα των κατοίκων ,οι οποίοι θέλοντας να απαλλαγούν από την βυζαντινή διοίκηση, δήλωσαν υποταγή. Ο Τούρκος πασάς δέχτηκε την υποτέλεια και σαν αντάλλαγμα τους παραχώρησε σημαντικά προνόμια. Τα προνόμια αυτά είχαν ως αποτέλεσμα να φτάσουν τα χωριά τους σε ένα αξιοζήλευτο επίπεδο οικονομικής και πνευματικής ανάπτυξης. Σημαντική ανάπτυξη γνώρισαν τότε η κτηνοτροφία, η αμπελουργία καθώς και η παραγωγή δασικών προϊόντων. Έτσι με τη βοήθεια των προνομίων

και μέχρι τα τέλη του 17 αιώνα πολλοί κάτοικοι διέπρεψαν ως γιατροί, έμποροι διπλωμάτες και απέκτησαν αρκετή δύναμη και περιουσία που τη χρησιμοποιούσαν για να ενισχύσουν την ιδιαίτερη πατρίδα τους. Το 1868 όμως με την κατάργηση των προνομίων απ' τη μία και την εμφάνιση των ληστών απ' την άλλη , οι πλούσιοι κυρίως αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν σε ασφαλέστερες περιοχές. Η κατάσταση αυτή θα διαρκέσει μέχρι το 1913, χρονιά κατά την οποία τα Ζαγοροχώρια απελευθερώθηκαν από τους Τούρκους στη διάρκεια των βαλκανικών πολέμων. Από εκεί κι έπειτα θα ακολουθήσουν την πορεία του Ελληνικού κράτους.

Αναμφισβήτητα, η πνευματική άνθηση των Ζαγοροχωριών οφείλονταν σε μεγάλο βαθμό και στους ντόπιους ευεργέτες, οι οποίοι ίδρυσαν και συντήρησαν δεκάδες σχολεία, βοήθησαν σπουδαστές και εφοδίαζαν με βιβλία τα σχολεία. Ενδεικτικό στοιχείο της άνθησης αυτής ήταν ο αριθμός των ανώτερων σχολείων που λειτουργούσαν στην ευρύτερη περιοχή καθώς και η προσπάθεια των κατοίκων για ίδρυση πανεπιστημίου στη μονή Ρογκοβού στο Τσεπέλοβο. Ξεχωριστές μορφές ευεργετών υπήρξαν ο Μεθόδιος ο Ανθρακίτης, απόπου πήρε το όνομά του το ομώνυμο χωριό, οι Μάνθος και Γεώργιος Ριζάρης οι οποίοι ίδρυσαν τη Ριζάρειο εκκλησιαστική σχολή στην Αθήνα, οι Ιωάννης και Δημήτρης Αναγνωστόπουλος κ.α

Παρατηρώντας κάποιος τα σπίτια των Ζαγοροχωριών διαπιστώνει ότι όλα σχεδόν έχουν μια ομοιόμορφη αρχιτεκτονική. Η αρχιτεκτονική αυτή καθορίστηκε από τη μορφολογία του εδάφους, τις δύσκολες καιρικές συνθήκες και την ανάγκη προστασίας από τους ληστές. Κάθε οίκημα , που είναι πετρόκτιστο, περιλαμβάνει το

κυρίως οίκημα, τα βοηθητικά κτίσματα και την αυλή η οποία συχνά περιβάλλεται από ψηλό μαντρότοιχο. Μπαίνοντας κανείς στο κυρίως σπίτι, διακρίνει ότι αυτό αποτελείται από 3 επίπεδα. Το κατώτερο επίπεδο είναι το υπόγειο που χρησιμοποιείται και ως αποθηκευτικός χώρος, το ενδιάμεσο επίπεδο που περιλαμβάνει τον χώρο υποδοχής των επισκεπτών, δωμάτια διαμονής και ύπνου και τη σκάλα που οδηγεί στο τελευταίο επίπεδο του σπιτιού. Ο πάνω όροφος αποτελείται από 2 κρεβατοκάμαρες που είναι στραμμένες προς τον νότο ενώ στον ίδιο όροφο είναι και το μαγειρείο. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η εσωτερική σκάλα, οποία στα πρώτα σκαλιά είναι πέτρινη και στη συνέχεια ξύλινη. Κάνοντας κανείς μια βόλτα στα Ζαγοχώρια θα συναντήσει αναρίθμητα πέτρινα γεφύρια. Η κατασκευή τους ήταν αναγκαία για την ανωμαλία του εδάφους και την ύπαρξη ποταμών. Η χρησιμότητά τους ήταν άμεση, αφού αυτά συνέδεαν τους μαχαλάδες των κατοίκων αλλά και τα σπίτια με τον τόπο εργασίας τους. Τα γεφύρια είναι άμεσα συνδεδεμένα με πολλούς θρύλους και παραδόσεις με σημαντικότερο αυτή που αφορά τη γαμήλια τελετή. Συγκεκριμένα όταν η γαμήλια τελετή περνά απ' το γεφύρι, οι οργανοπαίχτες σταματούν να παίζουν ενώ ο γαμπρός και η νύφη κατεβαίνουν από το άλογο και περνούν αμίλητοι το γεφύρι, επειδή πιστεύεται ότι αν η στοιχειωμένη ψυχή δει πόσο καλά περνούν στον << πάνω κόσμο >>, θα πάψει να το κρατά και θα στήσει χορό με αποτέλεσμα το γεφύρι να καταρρεύσει.

Φθάνοντας κανείς στα Ζαγοροχώρια διαπιστώνει την μοναδική φυσική ομορφιά του περιβάλλοντος. Από το 1973 ιδρύθηκε ο εθνικός δρυμός Βίκου-Αώου με στόχο να διαφυλαχτεί η πλούσια πανίδα και χλωρίδα της

περιοχής. Από τα 46 χωριά του Ζαγορίου μόνο 4 βρίσκονται εντός του δρυμού. Αυτά είναι το μικρό και το μεγάλο Πάπιγκο το Μονοδένδρι και ο Βίκος .

Αν διαβάσει κάποιος για την ιστορία των Ζαγοροχωριών θα έχει ακούσει σίγουρα για τους βικογιατρούς. Έτσι λέγονται οι πρακτικοί γιατροί που κατάγονταν από την ευρύτερη περιοχή του Ζαγορίου και εικάζεται ότι γιάτρευαν ανθρώπους και ζώα με τα φυτά και τα βότανα που μάζευαν στο φαράγγι του Βίκου. Η φήμη τους ήταν τέτοια ,ώστε να φθάσουν σε σημείο να κατέχουν υψηλά αξιώματα, άλλοι ως γιατροί και άλλοι ως με μακριά σύμβουλοι του Σουλτάνου. Οι βικογιατροί, που φορούσαν μάλλινη χλαίνη με μακριά μαλλιά δεμένα με πράσινη ταινία, μάζευαν χόρτα από τις πλαγιές των βουνών και έφιπποι γυρνούσαν στα χωριά καλύπτοντας την έλλειψη γιατρού.

Ο θρησκευτικός χαρακτήρας των κατοίκων του Ζαγορίου είναι έντονος αν λάβουμε υπόψη τον μεγάλο αριθμό μοναστηριών. Οι μονές χτίστηκαν από δωρεές πλουσίων κατοίκων και σε ασφαλή και απόκρημνα μέρη με υπέροχη θέα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η μονή Αγίας Παρασκευής στο Μονοδένδρι. Σήμερα η μοναδική μονή που είναι ενεργή είναι αυτή της Ευαγγελίας στα Άνω Πεδινά, ενώ όλες οι υπόλοιπες έχουν ανακηρυχθεί διατηρητέα μνημεία. Ξεχωριστή θέση όμως έχουν και οι αγιογράφοι του Ζαγορίου που προήλθαν από τις σχολές του Καπέσοβου και των Άνω Σουδενών. Οι αγιογράφοι από το Καπέσοβο μάλιστα είχαν ζωγραφίσει κατά τον 18<sup>ο</sup> αιώνα πάνω από 140 εκκλησιές στη Μακεδονία ,την Αιτωλοακαρνανία και τις όμορες περιοχές. Η σχολή τους λειτούργησε περισσότερο από 150 χρόνια.

Τέλος το δημοτικό τραγούδι και η μουσική παράδοση είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα των χωριών του

Ζαγορίου. Η δημοτική μουσική άνθησε κυρίως την περίοδο της τουρκοκρατίας τότε που ο καημός της σκλαβιάς γινόταν τραγούδι. Οι κάτοικοι της περιοχής με τρόπο απλό και αυθόρμητο χρησιμοποιούσαν το τραγούδι για να εκφράσουν τα συναισθήματά τους. Η ξενιτιά ,η σκλαβιά, οι πόλεμοι και οι στιγμές από την καθημερινότητα αποτελούσαν τα κύρια θέματα. Ο δημοτικός χορός Ζαγορίσιος έχει άμεση σχέση με τα Ζαγοροχώρια μια και κει πρωτοτραγουδήθηκε. Μια επίσκεψη, λοιπόν, στα Ζαγοροχώρια θα έμοιαζε σαν ένα ταξίδι μέσα στο χρόνο. Περιδιαβαίνοντας κάποιος τα πέτρινα σοκάκια των χωριών αυτών, απολαμβάνοντας τις τοπικές γεύσεις και ακολουθώντας τα μουσικά τους μονοπάτια αναδύεται η αύρα του παρελθόντος σε ένα τοπίο όπου άνθρωπος και φύση συνυπάρχουν αρμονικά.

A.M.

